

καὶ τιμὰς φέρει βιβλίως, καὶ εὐδαίμονα (1) τὸν ἀν-
θρωπὸν ἀποδείκνυσσι, καὶν γυμνὸς τις ἐν ἀλλοδαπῇ
γένηται καὶ ἐν ἀλλοφύλοις ἀνθρώποις οἰκῆ, οἷα δὲ
καὶ τὰ περὶ Ὀδυσσεῖα λεγόμενα· κακία δὲ τὴν
ἔχοντα καὶ ζῶντα κακοδαίμονα ἀποδοῦκολεῖ, καὶ τε-
λευτήσαντα ἐν ἄδου κολάζει. Μὴ οὖν σύγῃ κακὸν τὴν
κακίαν τοιοῦτο αἰροῦ πρὸ τῆς ἀριότητος· ἀλλὰ τὴν
βελτίω προτιμήσας δὴ μολίραν (2), φήμην σαυτῷ ἐξ
ἀρετῆς παρασκευάσων, ἀλλὰ μὴ ἐκ τοῦ τὰ μάλιστα
κακῶς ἀνθρώπους εἰπεῖν.

Ὅτω μὲν οὖν καὶ ταῦτα. Ὅτι δὲ καὶ ἐν τῇ Φερ-

(1) Codex, εὐδαίμονα.

(2) Forsan cum respectu ad Luc. x, 42.

(3) De Hieronymo illo nihil conparatum habeo.

(4) Joan. Baptista Guarinus, Veronensis, qui
du Ferrariæ docuit, Guarini illius filius ad quem

ἄ· λ· ι· ζ· νῦν διατρίβεις, περὶ λόγους σπουδαίων, καὶ
ἰ· ω· ὄ· ρ· ι· ο· (3) καὶ Γυρίνῳ (4) χρωμένον διδασκάλου,
εὖ ἔχοι· οἷα γὰρ λόγοι ἀνῆρα τῶν ἐλλογίμων σε ἀπο-
δείξουσιν· οἷα τε ἄνδρες αὐτοὶ σοφοὶ τε εἶσι καὶ λό-
γιοι καὶ ἐμοὶ φίλοι. Τῆρει δὲ καὶ τὴν πρὸς Λωδοβι-
κὸν συνήθειαν· ἔστι γὰρ ὁ νέος ἀγάπης ἄξιος καὶ
ἐπαίνου.

Προσαγορεύει σε Ἀθανάσιος (5), ἀνὴρ εὖ μάλα
τοιοῦτος οἷον εἰρηκας εἶναι, καὶ σὲ φιλεῖν ἤδη καὶ
οὕτως ἄρχεται.

Ἐρρώωτο.

scripsit Paleologus epistolam, quam edidi supra
t. II, pag. 287.

(5) An Athanasius Byzantinus, de quo egi in
Notit. Manuser. t. XI, n, p. 5?

ANDRONICUS CALLISTUS.

NOTITIA.

(Boernerus De claris viris Græcis Græcarum litterarum in Græcia instauratoribus.)

Cum haud exiguus clarorum Andronicorum sit numerus (1), tum, sæculo post. C. N. quinto ac de-
cimo, aliquot hujus nominis floruerunt viri docti (2) quos inter doctrinæ meritorumque fama eminet,
quem ex litterarum Græcorum instauratorum choro jam producimur, Andronicus Callistus (3), By-
zantinus.

(1) Plus viginti eruditos Andronicos in Biblioth. B
sna Græca laudat Jo. Alb. Fabric.

(2) Præter eum de quo dicere aggredimur, duo
potissimum æquales fere, scriptis celebrantur An-
dronici. Horum unus est Tranquillus Andronicus,
Dalmata, de quo mentionem facit Paulus Jovius in
Elogiis pag. 224, ubi, Dalmatas inter neminem di-
gnum elogio comparere dicit, nisi in lucem studiose
producat suos Tranquillus Andronicus, præclarus
Ciceronis æmulator, dum gravissimarum actionum
et Ottomanicæ legationis, obscurorumque nobis
itinerum commentariis perscribat. Exstant Andro-
nici hujus orationes aliquot et carmina, itemque
dialogus, *Sylta* Inscriptus. Falsum autem est quod
Simierus in Epit. Biblioth. Gesner., pag. 806, ejus-
dem sive P. Bayle, *Diction.* tom. I, pag. 258, tra-
dit, in nostra illam academia Lipsiensi, Petri Mo-
sellani tempore, litteras docuisse. Dalmatam hunc
cum Andronico Callisto confundunt, qui post Her-
monymum, Græcas litteras docendi causa, in Gal-
liam illum venisse dicunt; quod faciunt G. Nau-
daus in Addit. ad hist. Ludov. XI, pag. 487, et
Morerus, jure adeo notati a Baylio, l. c. pag. 257.
Eundem vero etiam errorem admisit C. E. Balanus
in tom. V *Hist. Universit. Paris.* indice, ubi hæc
ejus leguntur verba: « Tranquillus Andronicus,
Dalmata, Græcus exsul, regnante adhuc Ludovico
XI Lotetiam venit et publice Græcas litteras ex-
ponit.

Alter Andronicus est, qui cognomento Contoblaca
vocatur, a quo Jo. Reuchlinus primum Græcas
litteras, vicesimo ætatis sue ætate, Basilee didicit:

id quod ipse in præfatione Lexici sui Hebraici et
Grammat. lib. I, pag. 20, refert. Idem ille Andro-
nicus Contoblaca Basilee anno 1477 ad Reuchlinum
epistolam scripsit, qua ad Græcam linguam docen-
dam eum exhortatur. Inserta illa est illustrium
virorum ad Reuchlinum epistolis, eandemque ex-
hibent M. Crusius, *Animal. Suev. part. III,* pag.
449, et J. H. Maius in *vita Reuchl.* pag. 460. Et
hæc illa sunt quæ de Andronico hæc cognita
habemus, alia omni illius notitia destituti.

Tertium his P. Bayle l. c. pag. 258 addit An-
dronicum, ortu Constantinopolitanum, cujus, apud
Bononienses Græcarum litterarum doctoris, Franc.
Philippus, in epistolis suis passim, ac præsertim
ep. lib. xxiv, ep. I, cum laude facit mentionem.
Sed Byzantium, quem Philippus laudat, Androni-
cum non diversum esse arbitror ab Andronico de
quo dicturus sum, Callisto, quod non solum de
illo dicta in hunc prorsus convenient, sed is ipse
etiam in scriptis suis, postea memorandis, Byzan-
tius dicatur. Sola, ut videtur, R. Volaterrani,
Comment. urban., lib. xxi, pag. 775, Thessaloni-
cam Andronico Callisto patriam attribuentis, au-
ctoritas eam in sententiam Baylium adduxit, ut
duos eodem tempore in Italia claruisse existimave-
rit Andronicos, Byzantium alterum, alterum Thes-
salonicensem. Sed memoria forte lapsus est Vola-
terranus, vel Thessalonicæ natus, Andronicus Con-
stantinopoli vitam egit, indeque Byzantii nomen
accepit.

(3) Auctor libri qui inscribitur: *Athènes ancienne
et nouvelle,* pag. 259, notante Baylio l. c. ex An-

Is capta Constantinopoli in Italiam venit et mox inde, plerumque doctorum exsulum Græcorum exemplo, ad patrias litteras docendas animum appulit (4). Romæ apud munificentissimum illum patriæ expulso civium suorum Mæcenatem Bessarionem gratosus fuit (5). Summo illi viro singularem et excellentem doctrinam suam, eximia cum modestia conjunctam, maximopere probavit Andronicus, ubi conscriptam a se pro Gaza adversus Apostolium ἀπολογία ad eum misit, ipsiusque iudicio subiecit (6). Cum Romæ aliquandiu vixisset, quod, ut Volaterranus ait, non pari virtuti prosteretur emolumento, egestate coactus, ex Urbe excessit et Florentiam commigravit. Magno ad eum confluente discipulorum numero, aliquot annos Græcæ ibi docuit litteras (7) ac præter ceteros ipsum etiam Politianum habuit auditorem (8). Tandem, majoris spei inductus emolumenti, in Galliam abiit, ubi vero non ita multo postquam advenerat, cum summa jam esset senectute, morbo extinctus est (9).

Ea Græcarum litterarum doctrinæ Andronicus præditus fuit peritia, ut Theodoro Gazæ par haberetur, quin imo illum Græcæ lingua scientia hunc antecellere quidam iudicaret. Etenim, Volaterrano teste, unus omnes Græci sermonis evolverat auctores, ac scientiam, quam cyclicam vocant callebat; præter ea vero etiam Aristotelicam omnem disciplinam probe tenebat (10). Præclaram ejusdem eruditionem cum maxime collaudat vir Græcæ æque ac Latine longe doctissimus, certissimusque adeo iudex, Franciscus Philephus (11).

Perpaucæ ingenti doctrinæque Andronici supersunt monumenta, eaque, ἀνέκδοτα pleraque omnia, in Italiae maxime Galliaque latent bibliothecis. Præcipua fere hæc sunt: *Monodia in captam Constantinopolim* (12); *Defensio Theodori Gazæ adversus Mich. Apostolium*, in controversia de Platonis et Aristotelis differentiâ, inter Græcos viros doctos eo tempore agitatam; *Epigramma in laudem libri a Bessarione pro Platone compositi* (13); *Epistolæ ad Nic. Secundinum*, Bessarionem cardinalem et Greg. Palæolog. scriptæ; *Oratio in laudem Ge. Palæologi (a)*; *De animi affectibus*; *De fortuna*; *De variis poetarum generibus* (14). Asservantur etiam in bibl. Laurentiana Medicea Aristotelis *De generatione et corruptione libri duo*, ab Andronico Callisto Byzantio, Laurentii Medicis causa in linguam Latinam translatis (15).

Andronico Antonicum fluxit. Antonium inepte illum vocat Jul. Negri, in *Historia scriptorum Florentin.* pag. 46. consimilique Morerius errore *Callistum*. Vid. Bayle l. c. Joannem Andronicum Byzantium a Francino Varchiensi, in epistola nuncupatoria ad Th. Pinacrum, Pollucis onomastico, Florentiæ anno 1700 edito, præfixa, cum nominari, Hodius, *De instauratoribus Gr. linguæ*, t. II, pag. 229, docet; Andronicum Callisti, illum scilicet, dici Boivinius putat.

(4) Bononiensis operam suam Andronicum eo nomine obtulisse, ex Philephi epistola a. 1464, prid. Kal. Nov. data, epp. l. xxiv, ep. 1, pag. 163, edit. Venet. a. 1502, intelligitur, in qua ille scribit: « Quare non possum vos omnes, qui Bononiæ agitis, non mirari plurimum, quod cum vobis viri doctissime eruditi copia data sit ad Græcæ disciplinam penitus consequendam, malitis indorti esse quam docti. Nunquam equidem discendi gratia trajecissem in Thraciam, Constantinopolim, qua in urbe septennium egi, si istiusmodi mihi Andronicus Byzantius in Italia esset oblatus. »

(5) Andronicum Romæ apud Nicænum (archiepiscopum videlicet, Bessarionem) vixisse, Volaterranus, l. c. testatur. Franciscus Philephus in epistola, quam ad Theod. Gazam, Mediolanæ, d. 24 Jan. an. 1469 scripsit, epp. lib. xxix, ep. 51 pag. 203: « Gaudeo equidem, inquit, plurimum eruditissimum virum, mihi quoque amicissimum, Andronicum Callistum, necessarium tuum, apud vos agere, id est, in musarum et sapientiæ domicilio; quem ut meis salvere jubeas, peto, meque τοῖς περὶ Βησσαρίωνα τὸν δασκότην quam diligentissime commenda. »

(6) Vid. Boivinius, in Dissertatione de controversia philosophorum sæculi xv, quæ exstat in Commentariis Acad. Inscript. et elegant. Litt. (*Mémoires de littérature de l'Académie royale des Inscriptions et belles-lettres*), t. IV, pag. 485 sqq. ed. Amst., ubi ipsius etiam Bessarionis ad Andronicum epistola, qua defensionem ejus laudat, itemque Nic. Secundini ad eundem litteræ, ex biblio-

thecæ regiæ Parisiensis codice ms. Gallice conversæ exhibentur.

(7) Francinus Varchiensis, in supra dicta epistola nuncupatoria, Pollucis Onomastico præfixa, summa doctrina viros, Florentiam ad publicam lectionem honesta mercede conductos, nominat Em. Chrysoloram, Jo. Argyropulum, Joannem Andronicum Byzantium, Demetrium Atheniensem. Hodius l. c.

(8) Testatur id Volaterranus l. c. pag. 775, itemque pag. 777; ejus adeo, idonei maxime hæc in re testis auctoritate, tum Vossius *De historicis Lat.*, l. III, Opp. Tom. IV, pag. 193, tum Baylius *Dictionar.* tom. III, pag. 2310, in Græcis litteris addiscendis Andronico magistro Politianum usam fuisse aiunt. Itaque causam non habuit auctor Hist. erit. reip. litter. quare, tom. III, pag. 251, in Baylium hoc dicentem animadverteret; quemadmodum pluribus ostendit Menchenius in *Hist. vitæ Politiani*, pag. 38.

(9) Volaterranus, l. c.

(10) Volaterr. l. c. qui vero id etiam de illo addit, fuisse eum aliquando pronuntiatione ineptum, et qui præter studium litterarum nihil omnino rerum gereret.

(11) Videantur loci ex epistolis ejus supra adducti. Plura in laudem Andronici dicta in hisdem epistolis, v. c. l. xvi, pag. 119, et l. xxiv, pag. 167 b, occurrunt ubi eruditissimi pariter atque eloquentissimi viri elogio ornatur.

(12) Excitatur a Car. du Fresne, Dom. du Gange in notis ad Jo. Zonaræ Annales, pag. 67. Mss. Parisiis in Bibl. Regia exstat. Vid. Cat. codd. mss. tom. II, p. 401.

(13) Mss. sub Andronici Byzantii nomine in bibliotheca Laurentiana Medicea habetur. Vid. Montfaucon. *Bibl. mss. nov.*, pag. 303 et 304.

(14) Scripta hæc Andronici memorantur in Catal. cod. mss. reg. Paris. tom. II, qui Græcos complectitur pag. 601, 582, 447, 394, 571.

(15) Vid. Montfaucon. l. c. pag. 403.

(a) Imo epistola ad G. Palæol. Vide Boissonadii notam I ad hanc epistolam ab ipso editam, infra. Edit.

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟΠΡΕΠΗ ΑΝΔΡΑ

ΚΥΡΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΝ

ΤΟΝ ΔΙΕΥΠΑΤΟΝ.

Μεγαλοπρεπές, Άνερ, εἴης μοι ὑγιαίνον Θιοῦ βοή-
θειᾷ ὑγιαίνοντι καὶ ἀδελφῷ μέχρι τοῦ νῦν.

Γεώργιος ὁ Ἑρμωνύμου (1), ἀνὴρ εὖ ἔχων καὶ
παιδείας καὶ ἀρετῆς, καὶ φίλος ἐμὸς καὶ σαυτοῦ τὰ
μάλιστα, πορευόμενος πρὸς σέ, ἤτησε καὶ παρ' ἐμοῦ
γράμματα. Ἐγὼ δὲ, καὶ ἄλλως ἐπιθυμῶν κτήσασθαι
σε φίλον, ἄνδρα ὄντα εὐγενῆ καὶ πατριώτην ἐμὸν,
πολεμικῶς δὲ καὶ πολιτικῶς πράξεισι κεκοσμημέ-
νον, καὶ ταῦτα ἐπ' ἀλλοδαπῆς γῆς, ἐν ᾗ πλείστος
μὲν ὁ φόβος, ὀλίγη δὲ ἡ πρὸς τοὺς ξένους ἀγάπη,
ψήθη δεινὴ γράφει σοι καὶ ἑμαυτῷ τε ἅμα καὶ Γεωρ-
γίῳ ἐξαρκέσαι.

Γεώργιος οὖν ἀφίκετο μὲν ἐκ Ῥώμης πεμφθεὶς
ὑπὸ τοῦ μεγίστου ἀρχιερέως ἐπ' ἐλευθερίᾳ τοῦ ἀρ-
χιεπισκόπου τῆς Ἰόρκης (2)· σπουδάσας δὲ πολλὰ
καὶ κινδυνεύσας οὐ μικρὰ, καὶ κατωρθωτικῶς πράξιν
τοιαύτην οἶαν οὐδεὶς ἄλλος ἠλπισεν ἂν κατορθώσῃν,
καὶ ἐλευθερώσας τὸν ἀρχιεπισκόπον, ἔτυχε μὲν δώ-
ρων ἱκανῶν παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, οὐ μὴν ἀξίῳ
τοιαύτης τε καὶ τοσαύτης πράξεως καὶ τῶν κινδύων
οὓς ὑπέστη· τέλος δὲ, καιροῦ προΐδοντας, κατηγο-
ρηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα Ἰταλικῶν ἐμπόρων διὰ τὸ
πεπομφέναι γράμματα πρὸς σέ τὸν Γεώργιον καὶ
ἐξαγγεῖλαι τὰ ὑπ' αὐτῶν πραττόμενα κατὰ σοῦ, καὶ
ἅμα οἰομένων τῶν ἐμπόρων καὶ τὰς ἄλλας αὐτῶν
πράξεις γράμμασι μνηύειν πρὸς σέ τὸν Γεώργιον,
ὥστε ῥαδίως ὑπὸ σοῦ κατ' αὐτῶν συμπλέκεσθαι μη-
χανὰς καὶ ἐνέδρας, καὶ συλλαμβάνειν αὐτούς· ἐμ-
βληθεὶς οὖν διὰ ταῦτα εἰς δεσμοτήριον ἐπὶ τιμῆματι
χιλίων λιτρῶν, καὶ καταναλώσας πάντα ὅσα τε παρὰ
τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἔλαβε καὶ ὅσα ἤνεγκεν ἐκ Ῥώ-

μης, γενομένος ὀφειλέτης χρυσοῦ πολλοῦ, μόλις
ἐλευθερωθεὶς τοῦ δεσμοτηρίου, μὴ δυνάμενος ἀπο-
δοῦναι τὸ χρέος, ἐμοῦ γενομένου ἄγγυητοῦ, ἐρχεται
ἤδη πρὸς σέ, θαρρῶν εἰς σέ μετὰ Θεοῦ, καὶ διὰ σοῦ
εἰς τὸν γαληνότατον βασιλέα τῶν Φράγκων (3).

Σὺ οὖν, ἐλευθεριώτατε καὶ μεγαλοπρεπέστατε
ἄνερ, μιμησάμενος τὸν σαυτοῦ πατέρα καὶ τοὺς ἄλ-
λους σου προγόνους, λαμπροῦς ἅπαντας γεγονότας
καὶ ἐπ' ἔργοις πάνυ διαπρέψαντας ἀγαθοὺς, οὓς αὐ-
τὸς μὲν ἴσως δι' ἡλικίαν οὐκ οἶσθα, ἐγὼ δὲ εὖ οἶδα
πατρικῶς μοι φίλους γεγονημένους, λογισάμενος δὲ
καὶ τὸ σαυτοῦ μεγαλοπρεπές ἀξίωμα, καὶ τὴν φήμην
ἣν παρὰ πάντων δι' εὐπορίαν καὶ ἐλευθεριότητα
ἐκτήσῃ, σκεψάμενος δὲ καὶ ὅσα Γεώργιος ὁ φίλος ἐπε-
πόνθει διὰ σέ καὶ τὸν γαληνότατον ῥήγα, τρίμηνον
μὲν διατρέψας ἐν δεσμοτηρίῳ, πόδας δὲ σιδηραῖς
δεσμωθεὶς τοὺς πόδας, ὡς αὐτὸς πολλάκις εἰς τὸ δε-
σμοτήριον πορευθεὶς εἶδον, καταναλώσας δὲ πάντα
ὅσα εἶχε, καὶ γενόμενος πρὸς τοῦτοισι ὀφειλέτης πολ-
λοῦ χρυσοῦ· ταῦτα πάντα σκεψάμενος, βοήθει Γεωρ-
γίῳ, ἀγαθῷ τε ὄντι καὶ σέ φιλοῦντι τὰ μάλιστα, καὶ
ἐπαινοῦντι τὰς σαυτοῦ ἀρετὰς καὶ τὰ κατορθώ-
ματα (4)· βοήθει δὲ καὶ παρὰ σαυτοῦ καὶ μάλιστα
παρὰ τοῦ λαμπροτάτου καὶ γαληνοτάτου ῥηγός.

Δίκαιος δὲ ὁ βασιλεὺς βοηθεῖσαι τάνδρῃ· πέπεισμαι
γάρ αὐτὸν ἐλευθεριώτατον καὶ μεγαλοπρεπέστατον
ὄντα, καὶ εὐθότα πάντας εὐεργετεῖν τοὺς προσιόν-
τας αὐτῷ. Ἄν γοῦν τοὺς ἄλλους εὐεργετῆ πολλῶ
μᾶλλον εὐεργετεῖν ἄξιός τοὺς δι' αὐτὸν πολλὰ πεπον-
θότας δεινά. Ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦ σοῦ προστεθέντος
ἀξιώματος, καὶ τῆς παρρησίας ἣν ἔχεις παρὰ τῷ

βιβλίον ποιῆσιν περιέχον Κοίντου Καλαβροῦ, ἐπι-
στρέψαντός μου ἐξ Ἀλβανίας τῆς Βρεττανικῆς νή-
σου ἐν πόλει τοῦ Παρισίου ἐν τῇ Γαλλίᾳ, χειρὶ Γεωρ-
γίου Ἑρμωνύμου τοῦ Σπαρτιάτου, πεμφθέντος
ὑπὸ τοῦ μεγίστου ἀρχιερέως Σίξτου τετάρτου ἐπ'
ἐλευθερίᾳ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἰόρκης (Eboraci,
Anglice York), ἔπει ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως αὐτοῦ,
τρίτη φθίνοντος Ἑκατομβαιῶνος μηνὸς κατὰ Ἀθη-
ναίους, δὲ Ἰούλιον Ῥωμαϊστὴν καλοῦσιν. Jam ab anno
1472 Eboracensis episcopus Guisnæ in carcere
erat inclusus Eduardi IV jussu, qui ab eo, ut co-
mitis Warwickensis fratre, sibi cavebat. Mortuus
carcere a. 1476. Vide Rapinum Thoir.

(3) Francorum rex Ludovicus XI, apud quem
plurimum gratia valebat Georgius Palaeologus ille
de Bissipato: vide Cangium Famil. Byzant.
pag. 256.

(4) Multa fecisse in bellis egregia Georgium si-
gnificat Cangius loco laudato.

* E codicibus regijs 2966 = A et 3043 = B. In
Bibliotheca Graeca t. xi, p. 561, n. 88. Harlesius
e codice 2966 memorat Andronici Callisti e Ora-
tionem in laudem Georgii Palaeologi; quae huc
ipsa est a me nunc edita epistola. Harlesio fraudi
sunt Catalogus regius, De Georgio Palaeologo Dishy-
pato (nam est Δισύπατος cognomen gentilitium,
non dignitatis nomen), vel Bissipato, vide Cangium
Famil. Byzant. p. 256; de Andronico Callisti supra
p. 377, 381, 388, 403.

(1) De Georgio Hermonymio Allatius Diatr. de
Georgiis; Harles. Bibl. Gr. t. xi, p. 635. Ejus vel
in Graecis litteris doctrina non magna fuisse vide-
tur, si fides sit Lud. Regio, cujus verba vido in
Baylii Dict. v. Sude, n. D.

(2) Quem vocat μέγιστον ἀρχιερέα est papa Six-
tus IV. Testis sit ipse Hermonymus, cujus quae
sunt verba ad calcem Barberini codicis Quinti
Calabrij ab ipso scripta alligavit Allatius, ac, post
Alatium, Hostius pag. 256: Ἐτελειώθη τὸ παρὸν

βασιλεῖ (πυθάνομαι γάρ σε τὰ μέγιστα παρ' αὐτῶν ἰσχύειν), προθυμότερος; ἔσται ἐπὶ τὴν εὐεργεσίαν.

Χώρει δὴ, μεγαλοπραπέστατε ἄνερ, ἐπὶ τῷ βορῶθῃσι: Γεωργίῳ· καὶ διὰ τὴν εἰς αὐτὸν εὐεργεσίαν βεβαίωσον τὴν φήμην ἣν παρὰ πάντων, ὡς ἔφην, ἐπ' εὐεργεσίᾳ καὶ ἐλευθεριότητι ἐκτέσω.

Εἰ δέ τι καὶ τὸ ἐμὸν ἰσχύει παρὰ σοὶ (εἰκλῆς δὲ ἰσχύειν διὰ γῆρας, καὶ ἐπιστήμην ἣν μέ φασι πολλοὶ κεκτηθῆσθαι), βοήθει καὶ δι' ἐμοῦ Γεωργίῳ. Βουλοίμην γάρ ἂν αὐτὸν τὰ μέγιστα εὐτυχεῖν, ἀγαθὸν ἄνδρα ἔντα καὶ πολλὰ καὶ αἰκόγυα καὶ δεδρακότα ὑπὲρ ἐμοῦ.

Ταῦτα μὲν ὅτι οὕτω δράσεις, καὶ φηθήσεις Γεωργίῳ, εὖ οἶδα. Ἐμὲ δὲ εἰ μὲν ἔψαι, φίλον πατρικὸν εὖ οἶσθ' ὅτι ἔψαι· ἐν δέ τι διὰ γῆρας συμβῆ καὶ οὐ

(1) A, ἐν Λουδοβίῳ. Data fuit epistola (Lugduni? Londini?) a. d. Martii mensis 1476.

δυνήσομαι σὲ ἰδεῖν, φίλον καὶ οὕτως ἔσθαι πατρικὸν καὶ πάντα εἰοιμον σοῦ χάριν ποιεῖν. Πάντες γάρ, ὅσοι τῆς ἑλληνικῆς ἀμυδρὸν γοῦν ἐπαίρουσι φωτῆς, πάντες σοὶ χάριτα; τὰς μεγίστας ὀφείλουσιν, ἄνδρι φρονίμῳ ὄντι καὶ περὶ τὰς πολεμικὰς πράξεις κάλλιστα ἐξησκημένῳ, καὶ τιμῶντι δι' ἀρετὴν οὐ σκεπτόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ δυστυχῆς τῶν Ἑλλήνων γένος. Πρόσθετες δὲ τοῖς ἄλλοις σοὺ καλοῖς καὶ τὴν εἰς Γεωργίον τὸν φίλον δικαίαν εὐεργεσίαν, ἵνα δὴ μὴ μόνον ἐν πολέμοις καὶ πολιτικαῖς πράξεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς εἰς τοὺς φίλους εὐεργεσίαις, κάλλιστος ἄνδρῶν εἶναι δοκῆς.

Καὶ ὁ Θεὸς ποιήσαι τὴν μεγαλοπρίπειάν σου εὐδαίμονα.

Ἐν Λουδοβίῳ (1), Μουνυχιῶνος τρίτη ἰσταμένου.

CONSTANTINOPOLITANORUM IMPERATORUM NOVELLÆ CONSTITUTIONES.

(1220-1453 *)

I. *Imp. Theodori Lascaris pactio cum Venetis* (a). A
(A. 1220.)

Theodorus in Christo Deo fidelis Imperator et moderator Romanorum et semper augustus Commanus Lascarus.

Conventio pacem puram firmamque et sine scandalo habere rerum, felicissimo et nobilissimo domino Ja. Teupulo, de mandato altissimi Ducis Venecie Potestate Venetorum in R[omania] et Despote Imperii Romanie et quarte Partis et dimidio ejus Imperii vice sui dominatore, a festo Assumptionis supersancte Dei Genitricis et sempervirginis Marie nuper venturo presentis mensis Augusti hujus currentis septime indictionis anno a principio mundi sex millesimo DCC vigesimo octavo, ut omnes Veneti et homines Venecie cunctes, stantes et reddentes in omnibus terris mei Imperii, et in omnibus diversis aliis locis per terram et per mare, cum navibus ipsorum et cum hominibus et rebus omnibus infra astantibus eisdem navibus, ab Imperio meo

(a) Ex Libro albo fol. 47, et Libris pactorum (**), I, fol. 242, et II, fol. 256, ediderunt Tafel et Thomas:

(*) Supra jam Leonis Philosophi (tom. 107), Constantini Porphyrogeniti (tom. 113), Basilii Porphyrogeniti (tom. 117), Alexii Comneni (tom. 127), Manuelis Comneni, Alexii Comneni II (tom. 133), Isaacii Angeli (tom. 135), novellas Constitutiones recudimus, eas nunc uno tenore exhibemus quas ediderunt eorum successores qui inde ab anno 1220 usque ad captam anno 1453 urbium regionem imperium Nicese vel Constantinopoli, tenuerunt. — Omnes collegi, editas emendavi, ineditas adjecti V. C. Zachariæ a Lingenthal in suo *Jure Græco-Romano Lipsiæ*, anno 1857, apud T. O. Weigelium cum notis edito.

(**) Ita appellatæ sunt collectiones documentorum ad rempublicam Venetam spectantium, quas dux Andreas Dandulus (1342-1354) conscribi curavit. De his videndi sunt Tafel et Thomas *Der Doge Andreas und die von demselben angelegten Urkundensammlungen*, Munich 1855 4°.

et hominibus ejusdem sine dampno et sine molestia et sine aliqua inquietatione conservabuntur. Et isti Veneti cum omnibus rebus ipsorum in omni subjectione terrarum mei Imperii per terram et per mare debent esse liberi et sine commercio et sine aliqua alia dactione, et debent facere, qualescunque merces eis placent, per totum Imperium meum et sine aliqua inquisitione.

Mercatores quidem terrarum Imperii mei in Constantinopoli et in aliis terris tue dominationis, cunctes, stantes et redeuntes, debent facere merces ipsorum sine impedimento, salvo jure commercii, quod dare debent.

Conventum est et hoc, quod, si aliqua navis hominum Venecie periclitabitur vel mercatores terrarum tue dominationis in partibus terrarum mei Imperii; vel si navis hominum mei imperii periclitabitur in partibus terrarum tue dominationis, res, que de ambabus partibus extracte fuerint de periculo, reddi debent hominibus qui de periculo exierint.

Urkunden zur älteren Handels- und Staatsgesch. d. Rep. Venedig. II (Wien 1857) p. 205-207.